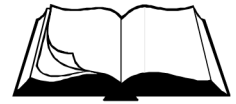

מִיָּמֵינוּ

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 398 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (ו) ושאלות המצוות סיון תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

תשובה: כיון שניטל ממנו חוש הריח, הר"ז ברכה לבטלה, וממילא נחשב הפסק לברכת "הגפן" (ע"י "ביאור הלכה" סי' רח"צ סעיף ה' ד"ה אין, בשם הגר"ע לענין ברכת "בורא מאורי האש", שאם בירך ברכת "מאורי האש" ולא יצא, ממילא הוא הפסק בין "בורא פרי הגפן" לטעימה, ע"י שם. וה"ה לענין ברכת "בשמים"), וצריך לחזור ולברך ברכת "הגפן" (וע"י בהגה"ת הגר"ע"א סו"ס רע"א שאם קידש על היין ונמצא חומץ או מים, ברכת הקידוש לא הוא הפסק לברכת "הגפן" ויש לחלק).

לבישת מסכה מצד ימין

◀ **שאלה:** כשלושבים מסכה בגלל המצב, האם דינו כמו מלבוש שיש ללבושה קודם על צד ימין לפני צד שמאל?

תשובה: כיון שלבושה בגלל המצב, 'אחשביה' (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולכן לכתחילה יש להניחה קודם על אוזן ימין ואח"כ על אוזן שמאל.

מסכה לכהן בשעת עבודה במקדש

◀ **שאלה:** האם מותר לכהן ללבוש מסכה בשעת עבודה במקדש, או יש בזה איסור משום ריבוי בגדים?

יסוד השאלה הוא, דאיתא בגמרא (זבחים י"ט.), שאם כורך צלצול (בד) קטן על מכה יש בזה איסור ייתור בגדים, ע"י שם, האם גם במסכה אמרינן כן.

תשובה: כיון שאחשביה למסכה, יש לזה שם בגד (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולפי"ז יש בזה איסור ייתור בגדים (וע"י ספר "אילת השחר" שם שדן אם משקפים נחשבים לייתור בגדים).

טבילת כלי במקוה של אנשים

◀ **שאלה:** בגלל הקורונה סגרו את המקוה של הכלים, האם אפשר לטבול את הכלים במקוה המיועדת לטבילת האנשים?

תשובה: מקוה המיועדת לאנשים יש בה הרבה קולות, וכמבואר במשנ"ב (סי' פ"ח ס"ק ד') בשם האחרונים שארבעים סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו, ע"י שם, אבל לטבילת כלים צריך את כל דיני מקוה בשלימות, ולכן אסור לטבול כלי במקוה בלי לשאול את אחראי המקוה האם מקוה זו כשרה גם לטבילת כלים.

הורדת שערות שנתלבנו מחמת צבע או חומר

◀ **שאלה:** בגלל המצב צבע את דירתו בעצמו, וניתן צבע לבן על כמה שערות, וניסה לנקותו ע"י חומר חזק והשערות הפכו ללבנות. האם מותר להוריד את השערות שהתלבנו הן בגלל הצבע והן בגלל החומר?

תשובה: אסור לאיש ללקט אפילו שיערה אחת לבנה מתוך השחורות משום "לא ילבש גבר...", ואסור לאיש לצבוע שערות לבנות כדי שיהיו שחורות, אפילו שיערה אחת (שו"ע יו"ד סי' קפ"ב סעיף ו', וכן בשו"ע או"ח סי' ש"מ סעיף א').

ואין חילוק אם השיער הלבין מחמת הזקנה או מסיבה רפואית, או אפילו אם נשפך עליהן איזה חומר שגרם להן להלבין, סו"ס אלו שערות לבנות, אבל השערות שנדבק עליהן לכלוך בצבע לבן, בזה אין משום "לא ילבש" כיון שבעצמותן הן שערות שחורות (הגר"נ קרליץ זצ"ל, "חוט שני" ח"ד עמ' שפ"ג).

ולפי"ז בנד"ד, אין להוריד את השערות שנהפכו ללבנות מחמת החומר שניתן עליהן משום "לא ילבש", אבל השערות שרק נצבעו לבן ע"י הצבע יוכל לתולשן או לצובען בצבע שחור.

בעקבות בתי הכנסת שהיו סגורים למשך כחודשיים, יש להתחזק בהלכות כבוד בית הכנסת, ולדקדק ולשמור בהם הליכות והלכות

סעודת מצוה בבית הכנסת

◀ **שאלה:** האם מותר לעשות סעודת מצוה בבית הכנסת?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קנ"א סעיף ד') לצורך בית הכנסת מותר לאכול ולישון בתוכו וכו' וכשנבקצים לעבר השנה בבית הכנסת מותר לאכול שם.

כתב ה"מגן אברהם" שדוקא בסעודת עיבור השנה שאין בה קלות ראש לאפוקי סעודת מצוה שיש בה שכרות, ומ"מ נוהגים להקל

לע"נ
מורן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ צוקלליה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

לע"נ

השלמת קריאת שני וחמישי

◀ **שאלה:**

א. פריז יוד הרבה גשם בבוקר, ובמנינים בחצר (בגלל הקורונה) לא היה שייך לקרוא בתורה, האם אפשר להשלים את הקריאה של יום שני או חמישי בתפילת מנחה אחת?

ב. אם ירד גשם כל היום, האם אפשר להשלים את הקריאה למחרת ביום שלישי או ביום אחר?

ג. אם אי אפשר להשלים ביום אחר, האם אפשר לקרוא את הפרשה בציבור בלא ברכות לפני ולחזרה?

ד. האם מותר ליחיד לקרוא את הפרשה בספר התורה?

תשובה:

א. באותו יום שני או חמישי אם לא קרא בבוקר אפשר לקרוא אחת"צ לפני מנחה ביחד עם העולים שיברכו לפני ולחזרה (משנ"ב סי' קל"ה ס"ק א'), ובהרבה מקומות בחו"ל שבאים הרבה אנשים ליירחי כלה' מכמה מדינות והיו בדרך במשך הבוקר, קוראים קריאת התורה אחת"צ לפני מנחה ("חתם סופר" זצ"ל היה על אס הדרך בשחרית ביום ב', ובשעת מנחה הגיע לאחת הקהילות, וקרא שם בתורה בעשרה, וכ"כ שו"ת "מהרי"א אסאד" או"ח סי' נ"א, ובשו"ת "תשובה מאהבה" ח"א תשי"ח).

ב. רק באותו יום שייך להשלים, אבל למחרת לא שייך לקרוא כל ("ביאור הלכה" סי' קל"ה סעיף ב' ד"ה שבת), ומה"ט אין שום היתר לקרוא בתורה ביום ראשון כדי להציל פוקרים מחילולי שבת כשעושים בר מצוה בשבת (שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סי' ל"ג).

ג. ואפילו לקרוא בתורה בלי ברכות לפני ולחזרה אסור לעשות בציבור, זולת מקומות שמקובל לנהוג כן מצדיקי קדושי עליון כגון קריאת משנה תורה בליל הושענא רבה.

ד. לאדם יחיד מותר לקרוא בתוך ספר תורה, וידוע שמרן ה"חזון איש" זצ"ל היה נוהג לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום מתוך ספר תורה, וכן מובא בשם האר"י ז"ל (ע"י ספר "פסקי תשובות" סי' קל"ה אות א').

נטילת ידים בכלי חד פעמי

◀ **שאלה:** בגלל מצב הקורונה נלקחו הנטילות בהרבה מקומות, האם אפשר להשתמש בכלי חד פעמי לנטילת ידים לאכילת פת?

תשובה: כתב השו"ע (סי' קנ"ט סעיף א') כל הכלים כשרים לנטילת ידים, ואפילו כלי גללים וכלי אבנים וכו'. ומפרש המשנ"ב (סי' ג') שאפילו כלים אלו אינם חשובים כלי לענין קבלת טומאה אפילו מדברי סופרים, עכ"פ כלים הם וכשרים לענין נטילת ידים, ע"י שם.

לפי"ז לענין נטילת ידים בכלי חד פעמי, כיון שנעשו לשם קבלה ולשם כלים, ואין בקבלת המים בהם שום ריעותא אין בידנו לפוסלם, אמנם יש לבדוק שאין סדק למטה (קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' ע', וע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תשי" ל"ט שלגבי קידוש לא ראוי להשתמש בהם, שצריך שתהא נאה וחשובה, ואם אין לו כוס אחרת יש להקל).

לכתחילה אם יש לו כוס אחרת מוטב להשתמש בה כדי לצאת ידי כל הדעות (דיש מחמירים, שכיון שיש בדעתנו לזרוק אותה אין עליה שם כלי, ע"י שו"ת "מנחת יצחק" ח"י תשי"ג).

הבדלה לחולי קורונה

◀ **שאלה:** אחד הסימנים של חולי הקורונה הוא שאין להם חוש ריח, חולה שבידו "ברוך... מיני בשמים" ולא הריח כלום, האם נחשב הפסק לברכת "בורא פרי הגפן"?

ולעשות סיוס הש"ס בבית המדרש מפני שאין להם מקום מרווח, ויש להם על מי לסמוך (משנ"ב ס"ק כ').
ומזה שתרש המנהג להקל ולערך שאר סעודות מצוה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (ע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תשי"א מ"ה, ו"ש"ב הלוי" ח"ט תשי"ב כ"ט כגון סעודה שלישית, ועכ"פ אין לעשות שם אלא כשאין מקום אחר, ע"י שם. וכן נוהגים לערוך קידוש לבר מצוה או לחתן, אף שלא ברור אם יש מצוה בדבר, ע"י שם. בכל אופן אין לעשות בבית הכנסת סעודת חתונה, כיון שיש בה אווירה של שמחה וחדוה, ואינה אווירה של כובד ראש (הגר"ח שליט"א, "קובץ תשובות" ח"א סי' ט"ז).

דיבורים בבית הכנסת

◀ **שאלה:** על אלו דברים מותר לדבר בבית כנסת?
תשובה:

- א. **צרכי מצוה:** על צרכי מצוה מותר לדבר כגון עניני צדקה ופדיון שבויים (שו"ע סי' קנ"א סעיף א').
- ב. **דברי מוסר:** דברי מוסר נחשבים לדבר מצוה ומותר, ובכל זאת האר"י ז"ל היה נזהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דברי מוסר לא דיבר, שמא יימשך ממנו דברי חול (משנ"ב ס"ק י').
- ג. **שאלת שלום:** מותר לשאול בשלום חברו בבית הכנסת, ואפילו לגשת למקומו לצורך כך (משנ"ב סי' ס"ו ס"ק א').
ואם רואה צורך להאריך בדיבור יותר, כמו לברר כיצד חברו מרגיש ומדוע היה חסר, מותר, אבל יזהר לדבר רק את מה שמוכרח (הגר"ח קרליץ זצ"ל).
- ד. **הצעת שידוך:** מותר להציע שידוך בבית הכנסת, שגם זה נחשב לצורך מצוה, אך יש להימנע מלדבר על סכום ההוצאות וההתחייבות, אא"כ זה יעזור להמשך השידוך (הגר"ח קרליץ זצ"ל, ובשו"ת "להורות נתן" ח"א תשי"ו).
- ה. **הצעת מלמד, מגיד שיעור או משגיח:** מותר להציע בבית הכנסת מגיד שיעור או שאר משרות תורניות, שגם זה נחשב למצוה (הגר"ח קרליץ זצ"ל).
- ו. **יעוץ רפואי:** מותר לרופא הנמצא בבית הכנסת לענות על שאלות רפואיות, ואפילו לצורך מיחושים בעלמא, שכל זה נחשב צרכי מצוה (הגר"ח קרליץ זצ"ל).
- ז. **לקרוא לחברו:** מותר לקרוא לחברו הנמצא בבית הכנסת או בבית המדרש משום שמישהו מחפש אותו בחוץ, או שמישהו מחפשו בטלפון שבחוף (שו"ע סי' קנ"א סעיף א').
ומ"מ יאמר זאת בקול נמוך, ובזה יראה שיש לו מורא מן השכינה, לפי שאין דרך היושבים בבית המלך להגביה קולם לפני המלך (ספר "פלא יועץ" ערך מורא), וילך למקומם וידבר אליהם בנחת ובכבוד ראש (שם ערך בית הכנסת).

ללוות, להלוות או לחתום ערבות

◀ מותר ללוות או להלוות בבית הכנסת, וכן הלווה ממלא טופס או חותם על צ'ק, וכן לחתום ערבות לחברו, שהכל נחשב צורך מצוה (הגר"ח קרליץ זצ"ל), ובלבד שיעשה זאת בקצירת האומר.

מכירת חמץ בבית הכנסת

◀ מכירת חמץ הנהוגה בערבי פסחים נחשבת לדבר מצוה, ובכל זאת יעשו זאת בפינה הסמוכה לפתח ובדרך של צניעות וכבוד, ולא ברעש ובקולות כדרך התגרים (שם).

מכירת ספרים

◀ **שאלה:** האם מותר למכור ספרי קודש בבית הכנסת?
תשובה: אע"פ שהמוכר עושה זאת להנאת עצמו, כיון שהקונה עושה כן לצורך מצוה מותר (שו"ת "רב פעלים" או"ח ח"ב סי' כ"ד).

נשיקת יד רבו או בניו בבית הכנסת

◀ אסור לנשק בניו הקטנים בבית הכנסת, כדי לקבוע בלבן שאין אהבה כאהבת המקום ברוך הוא (רמ"א סי' צ"ח סעיף א'), וכן את בניו הגדולים אסור לנשק, ונקט בקטנים שדרך האבות להראות להם אהבה יתירה ("אורח נאמן" שם ס"ק ה'), ואפילו שלא בשעת התפילה אסור לנשקם בבית הכנסת (הגר"ח קניבסקי שליט"א, בספר "אשי ישראל" פרק י"א ס"ק ס"ד).
אבל לנשק ידי אביו ורבו שחייב בכבודם, מותר, שגם זה בכלל מצוה ("בן איש חי" שנה א' פ' ויקרא אות י"א).

יריקה בבית הכנסת

◀ מותר לירוק בבית הכנסת ובלבד שישפשונו ברגליו (שו"ע סי' קנ"א סעיף ז'), האר"י ז"ל היה נזהר מריקקה (משנ"ב ס"ק כ"ד), ומסתברא דמידת חסידות הוא (שעה"צ ס"ק ט"ו).
ובכל זאת מי שמקפיד בביתו לא לירוק על הרצפה, גם בבית הכנסת אסור לו לעשות כן (שעה"צ שם) שח"ו לא יזלזל בבית הכנסת יותר מביתו.

קדושת בית הכנסת בעזרת נשים

◀ **שאלה:** האם יש קדושת בית כנסת בעזרת נשים או מותר לעשות שם הכל?

תשובה: עזרת נשים יש בה קדושה, ויש לנהוג בה קדושה כמו בבית הכנסת (פמ"ג סי' קנ"א ס"ק א', שו"ת מהרש"ם ח"א תשי"ז), אבל קדושתה קלה משל בית הכנסת (שו"ת "אבני נזר" סי' ל"ג, שו"ת "בית שלמה" תשי"ב, "ערוך השולחן" סי' קנ"ד ס"ק ז'). והא דכתב ב"חכמת אדם" (ככל פ"ו סעיף א') שאין לעזרת נשים קדושה כלל, ע"י שם, י"ל שכוונתו שקדושתה קלילה משל בית הכנסת (שו"ת "משנת יוסף" סי' ט"ט).

שאלות המצויות

בצק לחלות ולפיציות

◀ **שאלה:**

- א. הכין בצק בשיעור שיש בו חיוב חלה, אבל מחלק אותו לשנים, חלק לאפיית חלות, וחלק להכנת פיציות (מוסיפים בו קטשופ וגבינה צהובה, האם יש להפריש חלה עם ברכה)?
 - ב. בצק שמחלקים אותו כדי שחלק ממנו יתפח בצורה אחת, וחלק אחר יתפח בצורה אחרת (משום שיש נ"מ לצורת האפייה), האם יש להפריש חלה עם ברכה?
- תשובה:** איתא בשו"ע (נ"ד סי' שכ"ו סעיף ב') שאם עשה בצק על מנת לחלקו פטור מחלה. ובנד"ד היות שיש קפידא להפריד בין בצק לבצק דעת כמה מהפוסקים שגם זה נחשב ע"מ לחלק (ויש סוברים שאפילו אם יש בדתו לעשות חלות קטנות פטור מחלה, ע"י "פתחי תשובה" שם ס"ק ב', רק אגן לא סברי כן). ולכן יש להפריש חלה ללא ברכה.

כתב בכתובה ז"ל בטעות

◀ **שאלה:** כתבו בכתובה 'החתן משה בן יעקב ז"ל', ולמעשה האבא בס"ד עדיין חי, האם הכתובה כשרה או שיש לתקנה או לכתוב כתיבה אחרת?

תשובה: כתב הרמ"א (ח"ו"מ סי' מ"ט סעיף ז') אם יש שני יוסף בן שמעון וכתוב בשטר יוסף בן שמעון שליט"א, שלווה מזה שאביו שמעון עדיין חי, ולא מהשני שאביו שמעון כבר מת, ע"י שם. וכתב הש"ך (ס"ק י"ד) שאין הכרח, דשמא שליט"א הולך על יוסף ולא על אביו, ע"י שם, וא"א לגבות ממנו את החוב, ע"י שם.
[וע"י רש"י (פ' נח, י"א) שכתב: "שם אחי יפת הגדול" ויש ספק האם "הגדול" הוא על "יפת" או על "שם", שכתוב בתחילת הפסוק, וע"י רמב"ן (שם) שהעיר מ"ישעיה בן אמוץ הנביא", הרי ע"כ שלעולם קאי התואר על המדובר, וע"י הגה"ת "חתם סופר" (על שו"ע שם) שמיישב שיטת רש"י. וכמו"כ יש נדון על 'מתתיהו בן יוחנן כהן גדול', האם הכוונה שמתתיהו הוא הכהן הגדול או יוחנן הכהן הגדול, ואומרים בשם בעל ה"צפנת פענח" שזה תלוי בפלוגתת הרמ"א והש"ך הני"ל].
ולפ"ז בנד"ד, הרי בודאי לא שייך לומר שז"ל קאי על החתן, שהרי הוא בעל השטר, וע"כ קאי על אביו, וא"כ מצד ממונות יכול החתן לטעון שאין זה השטר שלו היות שאביו חי, ולכן צריך לכתוב כתובה אחרת או לפחות לעשות תיקון כתובה.

תשלום על גיזום בחצר

◀ **שאלה:** פעם בחצי שנה גוזמים את הגדר והעשבים בחצר כדי שלא יבואו לשם נחשים ועכברים, האם התשלום הוא על השוכר או על המשכיר?

תשובה: הכלל הוא שכל ההוצאות של שימוש יומיומי כגון ניקיון וחשמול שגובים מכסף קבוע של ועד הבית, השוכר צריך לשלם, אבל כל דבר שאינו קבוע, וועד הבית עורך גבייה מיוחדת לצורך זה, נחשב כחלק מהבנין והתשלום על המשכיר.

שכר פועל ונתן קבלה בתאריך אחר

◀ **שאלה:** בשעת לידה לקחו תומכת לידה בתשלום, וכדי לקבל החזר מקופ"ח היא נתנה להם קבלה, אך רשמה תאריך מוקדם יותר (משום שאסור היה לה לעבוד בתאריך הלידה), קופ"ח לא אישרה את החזר כיון שהתאריך לא תאם את זמן הלידה, האם חייבים לשלם לתומכת לידה, או היות שבלי קבלה מתאימה לא ניתן לקבל את החזר פטורים מהתשלום?

תשובה:

- א. את חלק התשלום שממילא לא מקבלים עליו החזר מקופ"ח, בודאי צריך לשלם.
- ב. על החלק שאמורים היו לקבל החזר, תלוי כל אחד לפי מה שהוא, דהיינו, אם גם בלי קבלה היה שוכר תומכת לעזור בשעת הלידה, צריך לשלם לה תשלום מלא.
- ג. אם בלי לקבל קבלה לשם החזר מקופ"ח לא היה שוכר את התומכת צריך להעריך כמה היה מוכן לשלם עבור זה, ואת הסכום הזה צריך לשלם.
- ד. אם מסתפק אם היה שוכר תומכת יש לפשר ביניהם על הסכום ולמחול זה לזה.